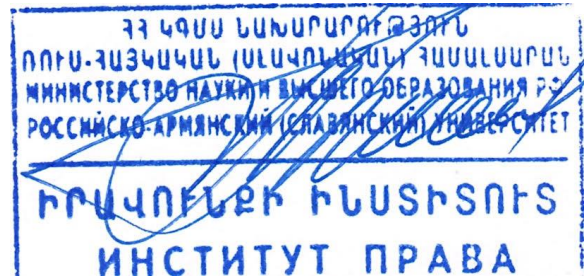

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝

Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն

Մ.Ա.Քալաշյան.

«04» հուլիս 2025 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի

**Ամբիոն՝ քրեական իրավունքի և քրեական
դատավարության**

Հեղինակ՝ ի.գ.դ., պրոֆեսոր, Թամազյան Ա. Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

**Դասընթաց՝ Անչափահասների հանցավորության կանխարգելման
հիմնախնդիրները**

Մագիստրոսական կրթական ծրագիր՝ 042101.04.7

քրեական իրավունք և դատավարություն

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.7

1. Ներածություն

Անչափահասների արդարադատությունը համարվում է քրեական արդարադատության համակարգի հատուկ ճյուղ, որը հիմնված է մարդասիրական սկզբունքների, անհատական մոտեցման և վերասոցիալականացման վրա: Ժամանակակից իրավական պետություններում առանձնակի կարևորություն է տրվում անչափահասների իրավունքների պաշտպանությանը և նրանց ներգրավվածությանը քրեական վարույթներում՝ հատուկ կարգավորումներով ու երաշխիքներով:

ՀՀ-ում անչափահասների արդարադատության համակարգի ձևավորումը տեղի է ունենում միջազգային ստանդարտներին համապատասխան, սակայն այն շարունակում է զարգանալ և կատարելագործվել՝ հաշվի առնելով ազգային առանձնահատկությունները, սոցիալական և իրավական հիմնախնդիրները:

Ներկայիս ուսումնական դասընթացը նպատակ ունի ուսանողներին փոխանցել խորը տեսական գիտելիքներ և գործնական հմտություններ՝ կապված անչափահասների քրեական պատասխանատվության, քրեադատավարական կարգավիճակի, դատական պաշտպանության մեխանիզմների և վերասոցիալականացման ուղիների հետ: Հատուկ ուշադրություն է դարձվում ինչպես միջազգային փորձին, այնպես էլ ՀՀ օրենսդրական և դատական գործնականությանը:

Դասընթացի նպատակն ու խնդիրները

Նպատակ – Ուսանողներին փոխանցել տեսական գիտելիքներ և գործնական հմտություններ անչափահասների արդարադատության համակարգի վերաբերյալ, բացահայտել դրա առանձնահատկությունները և կարևորությունը ՀՀ իրավական համակարգում:

Խնդիրներ

- Ուսումնասիրել անչափահասների արդարադատության ֆոցյաբանական հիմքերը
- Հետազոտել դատական և քրեակատարողական մեխանիզմների փոխազդեցությունը
- Բացահայտել միջազգային ստանդարտների դերը և համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը
- Համեմատել միջազգային և ՀՀ մոդելները
- Վերլուծել դատական և իրավակիրառական պրակտիկան

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

- **Օբյեկտ**՝ Քրեական դատավարական հարաբերություններ

- **Առարկա՝** Ապացուցման գործընթացը, ապացույցների ստացումը, օգտագործումը և գնահատումը

Մուտքային պահանջներ

Բակլավերիատի շրջանակում քրեական դատավարության հիմքերի մասին գիտելիքների առկայություն:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող արդյունքներ

Գիտելիքներ՝

1. ՀՀ քրեական դատավարության ապացուցման մեխանիզմներ
2. Ապացույցների դասակարգում, աղբյուրներ և ընդունելիության չափանիշներ
3. Ապացուցման սուբյեկտներ և նրանց իրավական կարգավիճակ

Հմտություններ՝

Գիտելիքի կիրառման՝

1. Ուղղակի և անուղղակի ապացույցների տարբերակում
2. Օրինական ապացույցների սահմանման և ոչ օրինականների բացառման կարողություն

Ընդհանրական իմացական՝

1. Քրեաիրավական և դատավարական նորմերի կապի ճանաչում
2. Իրավական փաստերի արժեքավորման ունակություն

Կարողունակություն՝

Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն՝

1. Իրավաբանական դիրքորոշման ձևավորում՝ ապացուցման հարցերով
2. Իրավական որոշումների հիմնավորում ապացուցողական նյութերի վրա

Դասավանդման մեթոդներ

Լեկցիաներ, սեմինարներ, գործնական վարժանքներ, դատական պրակտիկայի վերլուծություն, անհատական առաջադրանքներ

Դասընթացի տեղը ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է մագիստրոսական ծրագրի պարտադիր բաղադրիչներում՝ 3 կրեդիտ աշխատատարությամբ, 108 ժամ, որից 10 ակադեմիական ժամ սեմինարների համար: Դասընթացը նախատեսված է ուսումնասիրման 2-րդ ուսումնական տարվա 2-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքների տեսակները	Ամբողջ, ակ. ժամ.	Բաշխում ըստ կիսամյակների					
		1 Կի ս. ժամ.	2 Կի ս. ժամ.	3 Կի ս. ժամ.	4 կիս.	5 Կիս.	6 Կի ս. ժամ.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Ըստ կիսամյակի ընդհանուր դասընթացի ուսուցման ծանրաբեռնվածությունը	144	144					
1.1. Լսարանային պարապմունքներ:	18	18					
1.1.1. Դասախոսություններ	8	8					
1.1.2. Սեմինարներ	10	10					
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք	117	117					
Քննություն							

Դասընթացի թեմատիկ պլան

Դասընթացի բաժինները և թեմաները	Ընդհանուր (ակ. ժամ)	Դասախոսություններ (ակ. ժամ)	Սեմինար (ակ. ժամ)	Պարապմունքների այլ տեսակներ (ակ. ժամ)
Բաժին 1. Անչափահասների արդարադատության ֆոյերական հիմքերը	24	2	2	20
Բաժին 2. Նպատակը և գործառույթները (մասնավորապես՝ անհատական մոտեցում, վերացողիակականացում)	24	2	2	20
Բաժին 3. Արդարադատության մոդելների համեմատական վերլուծություն (ՌԴ, Արևմուտք, ՀՀ)	24	1	2	20

Բաժին 4.Պատմական զարգացման փուլեր	24	1	2	20
Բաժին 5 Միջազգային ակտեր (Պեկինյան կանոններ, ՄԱԿ կոնվենցիա, Էր-Ռիյադի սկզբունքներ)	24	1	1	20
6, Անչափահասների քրեակատարողական իրավունք – կարգավորման առանձնահատկություններ	24	1	1	17
Ընդամենը	144	8	10	117

Վերահսկման ձևեր

- Տեսական թեստ
- Խմբային քննարկումներ
- Խնդրային վարժություններ
- Թեմատիկ զեկույցներ
- Ինքնուրույն աշխատանքներ
- Վերջնական քննություն (գրավոր)

Օրինակային հարցեր ինքնուրույն աշխատանքի համար

- Ինչ է նշանակում անչափահասների արդարադատություն
- Որ փուլերով է անցել այդ համակարգի զարգացումը
- Որ միջազգային ակտերում է այն ամրագրված
- Ինչ սկզբունքներով է առաջնորդվում
- Ինչ խնդիրներ են բնութագրական ՀՀ մոդելի համար

Դասընթացի թեմաների բովանդակությունը

Թեմա 1. Անչափահասների արդարադատության հիմքերը

Ուսումնասիրվում է անչափահասների արդարադատության որպես ինքնուրույն ուղղություն ձևավորման էությունը, նպատակները (վերասոցիալականացում, հումանիստական մոտեցում), քրեադատավարական համակարգում նրա առանձնահատկությունները, ինչպես նաև արդարադատության մոդելների համեմատական վերլուծությունը (քարային, վերականգնողական և այլն):

Թեմա 2. Միջազգային իրավական ակտերը և դրանց կիրառումը

Դիտարկվում են ՄԱԿ-ի Մանկան իրավունքների կոնվենցիան, Պեկինյան

կանոնները, Էր-Ռիյադի սկզբունքները, Լանզարոտեի կոնվենցիան և դրանց կիրառելիությունը ՀՀ օրենսդրության և պրակտիկայի համատեքստում:

Թեմա 3. Անչափահասների քրեական պատասխանատվության առանձնահատկությունները

Թեման անդրադառնում է քրեական պատասխանատվության տարիքային շեմին, մեղքի ձևերի և աստիճանի գնահատմանը, պատժի անհատականացման սկզբունքներին, ինչպես նաև բացառման հիմքերին:

Թեմա 4. Անչափահասների նկատմամբ խափանման միջոցների կիրառման խնդիրները
Քննվում են խափանման միջոցների տեսակները, առաջնահերթ չկալանավորման սկզբունքը, ինչպես նաև ՄԻԵԴ և միջազգային փորձը՝ անչափահասների նկատմամբ ազատազրկման բացառման վերաբերյալ:

Թեմա 5. Հարցաքննության առանձնահատկությունները անչափահասների գործերով
Ուսումնասիրվում է հարցաքննության անցկացման կարգը անչափահասների գործերով, հոգեբանի կամ մանկավարժի պարտադիր ներկայությունը, հարցաքննության հատուկ պայմանները՝ ներգրավված անձանց տարիքային և հոգեբանական առանձնահատկություններից ելնելով:

Թեմա 6. Անհատական մոտեցում և վերասոցիալականացման գործիքակազմ
Թեման ներառում է անհատական գնահատման համակարգի կիրառումը, անչափահասի սոցիալական միջավայրի գնահատումը, կրթական և հոգեբանական աջակցման ծրագրերը, ինչպես նաև վերասոցիալականացման մեխանիզմների ներդրումը:

Թեմա 7. Դատավարական երաշխիքներ և պաշտպանական մեխանիզմներ
Քննարկվում են անչափահասի պաշտպանության իրավական երաշխիքները, օրինական ներկայացուցիչների մասնակցության կարգը, պաշտպանի ներգրավման ժամանակացույցը և քննության ընթացքում խոցելիության մեղմացման միջոցները:

Թեմա 8. Անչափահասների արդարադատության կազմակերպման մոդելներ
Թեման համադրում է անչափահասների արդարադատության համակարգի տարբեր մոդելներ՝ Կանադա, Գերմանիա, Վրաստան, ՌԴ և այլն՝ ուշադրություն դարձնելով կառուցվածքային և իրավական մոտեցումներին:

Թեմա 9. Դատական պրակտիկայի վերլուծություն ՀՀ-ում
Վերլուծվում են ՀՀ վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանների որոշումները անչափահասների գործերով՝ մասնավորապես խափանման միջոցների, պատժի նշանակման և դատավարական սխալների ուղղման առումով:

Թեմա 10. Ինքնուրույն աշխատանքների քննարկում և ամփոփում
Դասընթացի եզրափակիչ փուլում ուսանողները ներկայացնում են անհատական աշխատանքներ, քննարկում են թեմատիկ դեպքեր, ստանում ամփոփիչ վերլուծություն և գնահատում:

Գրականություն

Նորմատիվ աղբյուրներ՝

- ՀՀ Սահմանադրություն
- ՀՀ Քրեական դատավարության օրենսգիրք
- ՄԱԿ կոնվենցիա՝ Մանկան իրավունքների մասին
- Պեկինյան կանոններ, Էր-Ռիյադի սկզբունքներ

Գիտական գրականություն՝

- Լ. Շեստակովա, Զ. Բալթիկովա, Ն. Սեպիսով՝ ՌԴ փորձ
- «Անչափահասների արդարադատությունը ՀՀ-ում»՝ համեմատական վերլուծություն
- Կոլպակովա և Ռուդակով՝ ռուսաստանյան և արտասահմանյան մոդելների վերլուծություն